

Graikijos kultūra ir istorija žvelgiant pro bibliotekų langus

Kai girdime šios šalies pavadinimą, nejučia iškyla dar mokyklos suole girdėti vardai, vietovardžiai, didvyriai, mitai, tarptautiniai graikiškos kilmės žodžiai, be kurių neįsivaizduojama europietiška civilizacija: demokracija, monarchija, kronologija, filologija, aristokratija, gimnazija ir t. t. Jeigu bandytume tęsti šį sąrašą, bematant užpildytume šį puslapį ir pabaigos nebūtų matyti. Taip, niekas neabejoja senosios Graikijos kultūros reikšme Europos žemyno kultūrai, tačiau kaip šalis gyvena dabar? Kaip senoji kultūra reikšiasi dabartyje? Kaip gyvuoja bibliotekos, kuriose turėtų būti sukaupta ne tik senųjų rašytinių paminklų, bet ir šiuolaikinių autorių kūrinų? Kaip šiuolaikinius iššūkius ir problemas sprendžia kolegijos Graikijoje?

Šie ir panašūs klausimai kilo trisdešimčiai Lietuvos savivaldybių asociacijai priklausančių bibliotekų vadovų kelionei į Graikiją švarkarše. Reikia pažymėti, kad Lietuvos savivaldybių viešųjų bibliotekų asociacija, vadovaujama Danguolės Abuzonavičienės, Pasvalio Marius Katiliškio viešosios bibliotekos direktorės, atlieka didelį ir prasmingą darbą, kasmet rengia pa-

Ant Akropolio kalvos.

Hydros saloje šie arkliukai tebevežioja krovinius stačiomis siauromis gatvėmis iki šiol.

Autoriaus nuotrauka

žintines edukacines keliones į užsienio šalių bibliotekas. Šias keliones dalinai finansuoja Lietuvos kultūros taryba ir tai sudaro sąlygas bibliotekų vadovams ar darbuotojams iš arti pamatyti ir pažinti kolegų užsienio šalyse darbą, bibliotekų gyvenimo ypatumus, palyginti su savo patirtimi ir, žinoma, pasimokyti, pasitarti, plėsti akis.

Neverta varginti skaitytojų detaliai kelti šios kelionės aprašymą – šiais laikais keliauja daug kas ir gerokai toliau nei pietų Europą, o interneto platybėse galima pamatyti gausybę vaizdų ir detalių kelionių aprašymų. Ir vis dėlto kiekviena patirtis savaip unikali ir žvilgsnis savitas. Taigi, keli asmeniški pastebėjimai.

Jeigu reikėtų trumpai apskaičiuoti Atėnas, tai prieš akis iškyla baltas, žvilgsniai sunkiai apėriamas, saulės nušviestas miestas stūjojantis prie šios Egejo jūros. Akropolio kalva kaip dominanti ir netoli nuo jos dar aukštesnė, tarisų taip pat gausiai lankoma višakalnis su Sv. Jurgio bažnytele. Nedrąsiai šio daugiau kaip keturis milijonus gyventojų turinčio miesto mums įprasti „stiklainiai“, dangoraižiai ir kt. Bet, nusileidus nuo apvalgos kalvų, priemiesčiuose ir net visai arti centro vaizdas toli gražu nebe toks idiliškas – apieštų, grafiškai išmargintų pastatų virtinės primena, kad šalis tebeįgyvena krizę, pabėgėlių iš įvairių Azijos šalių būreliai – jaunimas, moterys, maži vaikai, dažnai gyvenantys tiesiog gatvėje, – visa tai daro miesto veidą labai sudėtingą. Tada matai, kad lietuvių problemos, palyginti su graikų, yra tikrai ne tokios didelės.

Atėnų (ir ne tik Atėnų) miestų bibliotekose taip pat juntama ekonominė krizė – spausdinamam skiriama labai nedaug lėšų, kompiuteriai seniai neatnaujinti, trūksta darbuotojų ir nėra galimybių jų įdarbinti. Kaip juokavo mus sutikusi Graikijos savivaldybių bibliotekų asociacijos vadovė, graikai gali pasigirti vieninteliu pasiekimu – kaip dirbti beveik neturint resursų. Žinoma, ne tik tuo. Apšilankę dešyčiose skirtingose bibliotekose radome labai įdomias patirtis. Kai išgirsti, kad Lietuvos bibliotekoje kaip savanoris dirba pasakotojas, su pat vietoje kuriantis istorijas ir vedantis ekskursijas mieste, kai sužinai, kad per kelis tūkstančius kilometrų beveik vienu metu kyla mintis užrašyti senyvo amžiaus žmonių videoopasojimus, kai matai, kad šalia tradicinės bibliotekų veiklos patalpose vyksta edukaciniai dailes užsiėmimai, dailes parodos ir kita, tai dar kartą įsitikini, kad visi esame globalių pokyčių dalis, kad universali, visiems bendrų dalykų yra labai daug. Kas dar? Susidarė įspūdis, kad viskas, kas pažangiusia, geriausia finansuojama Graikijoje, yra ne iš valstybinio ar municipalinio biudžeto, o iš privataus sektoriaus. Pirmiausia pamini „Anthos“ biblioteką „Fougaro“ centre Nafplio mieste – buvusio cigirų fabriko teritorijos ir pastatų komplekso pritaikytą kultūrinėms reikmenims ir tikrai įspūdingą, tik prieš keletą mėnesių atidarytą Stavros Niarchos nacionalinės bibliotekos pastatų kompleksą (kartu su Atėnų nacionalinės operos

teatru). Užtenka pasakyti, kad laivų savininkas Stavros Niarchos šių pastatų projektavimui, statybai, įrangai skyre 650 milijonų eurų. Suma įspūdinga, pastatai taip pat – pusės kilometro ilgio baseinas, žiemą virstantis čiuožykla kieme, suaugusių medžių sodas, kelų aukštų knygų bokštas viduje bibliotekos ir visos knygų restauravimo, saugojimo ir skaitmeninio patalpos, modernios skaityklos, stiklo lifu pailgus į apšvieltos aukštelės ant operos teatro stogo atsiveria puiki Atėnų panorama. Antrasis Akropolis, kaip juokavo mus lydintis bibliotekos darbuotojas. Ir tai dar ne viskas – Stavros Niarchos skyrė 5 milijonus eurų, už kuriuos bus penketus metus išlaikomi visi pastatai, darbuotojai ir teikiamos nemokamos paslaugos – koncertai ir kita visiems lankytojams.

Kas dar nastebino? Senosios Graikijos architektūros paminklai – Akropolis ir Panatėnos stadionas Atėnuose, Delfai ir Parnaso kalnas, istorinis Nafplio miestas, kurio gatvės grįstos marmuro plokštėmis, Hydros sala, kurioje nėra automobilių, o krovinius iki šiol nešioja žemagaliai arkliukai, antikinis Epidaurio teatras, kuriame telpa daugiau kaip 8 tūkstančiai žiūrovų, o aktorių būtai be jokio garsinimo puikiai girdi pasikūtinės eilės, „atvirkštinis“ kretovizinis važiujantis Pefkponeso prasišalio pakrantėmis ir dar daug kas. Ir kaip kontrastas – senovės Graikijos dalybė ir šiuolaikinio gyvenimo proza – ekonominės krizės padariniai (uždarytos gamyklos, parduotuvės), tam tikras nuostmumas, juntamas po daugiau kaip 400 metų trukusio turkų valdymo viduriniais amžiais. Ar verta minti, kad vaizių ir daržovių kainos dvigubai aukštesnės nei Lietuvoje, o alyvmedžių giraitės žaga beveik visur, kur yra bent menkiausios galimybės? Priekalbnės, sienuose užgimamos ne tik daržovės, bet ir modvūnė – klanatas ir dirvožemis tinkamas. Ir senovės graikų mitai... Daugybė įvairius formatus leidinių, knygelių vaizdus ir suaugusiems su pasakojimais apie dievus, pusdievius, didvyrius ir kt. Atrodo, kad tai vienas svarbiausių Graikijos kultūros eksperto produktų, gerai reklamuojamas ir pateikiamas kaip visiems atpažįstamas europinės kultūros pamatas. Beje, Europa, kaip vardas taip pat iš senovės graikų mitų pasikolinimas.

Kupūkilo viešosios bibliotekos direktorius Algirdas VENCKUS

Knųgų bokštas Stavros Niarchos nacionalinėje bibliotekoje Atėnuose.